

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

КЊ. LXXVIII, СВ. 2

ISSN 0350-185X  
UDC 808

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS  
AND  
SASA SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE

# SOUTH SLAVIC PHILOLOGIST

Vol. LXXVIII, No. 2

## Editorial Board

*Dr Rajna Dragičević, Dr Victor Friedman, Dr Najda Ivanova,  
Dr Vladan Jovanović, Dr Aleksandar Loma, Dr Alina Maslova,  
Dr Sofija Miloradović, Dr Miroslav Nikolić, Dr Slobodan Pavlović,  
Dr Slobodan Remetić, Dr Jelica Stojanović,  
Dr Sreto Tanasić, Dr Zuzanna Topolińska, Dr Anatoly Turilov,  
Dr Jasna Vlajić-Popović*

## Editor-in-Chief

Rajna Dragičević

BELGRADE  
2022

ISSN 0350–185X  
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ  
И  
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ  
књ. LXXVIII, св. 2

Уређивачки одбор

*др Јасна Влајић-Појовић, др Рајна Драгићевић, др Најда Иванова,  
др Владан Јовановић, др Александар Лома, др Алина Маслова,  
др Софија Милорадовић, др Мирослав Николић, др Слободан Павловић,  
др Слободан Реметић, др Јелица Ситојановић,  
др Срејто Танасић, др Зузана Тојолињска, др Анајолиј Турилов,  
др Виктор Фридман*

Главни уредник  
Рајна Драгићевић

БЕОГРАД  
2022

Први број *Јужнословенског филолога* изашао је 1913. године, у Београду. Часопис су покренули Љубомир Стојановић и Александар Белић, чланови Српске краљевске академије. Први уредник *Јужнословенског филолога* био је Александар Белић. Од броја XVIII часопис издају Српска академија наука и уметности и Институт за српски језик САНУ.

*Секретар Уређивачког одбора*

др Владан Јовановић

*Рецензенти*

др Милан Ајдановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Миливој Алановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Исидора Бјелаковић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Wayles Browne (Cornell University, USA), др Вера Васић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Јасна Влајић-Поповић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Дојчил Војводић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Ана Вујовић (Учитељски факултет, Београд), др Sanja Vulić (Fakultet hrvatskih studija, Sveučilište u Zagrebu), др Наташа Вуловић-Емонс (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јасмина Грковић-Мејџор (САНУ, Београд), др Дара Дамљановић (Филозофски факултет, Београд), др Милорад Дешић (Филолошки факултет, Београд), др Наташа Драгин (Филозофски факултет, Нови Сад), др Рајна Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), др Сања Ђуровић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Душанка Звекић-Душановић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Andrea Zorka Kinda-Berlaković (Institut für Slawistik, Wien), др Ксенија Кончаревић (Филолошки факултет, Београд), др Часлав Копривица (Факултет политичких наука, Београд), др Веселинка Лаброска (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопље), др Ивана Лазић-Коњик (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Александар Лома (САНУ, Београд), др Весна Ломпар (Филолошки факултет, Београд), др Александар Лукашанец (НАН, Минск), др Биљана Марић (Филолошки факултет, Београд), др Марјан Марковић (МАНУ, Скопље), др Александар Милановић (Филолошки факултет, Београд), др Софија Милорадовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Биљана Мишић-Илић (Филозофски факултет, Ниш), др Радивоје Младеновић (Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац), др Ђорђе Оташевић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Васа Павковић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Слободан Павловић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Наталија Панић Церовски (Филолошки факултет, Београд), др Људмила Поповић (Филолошки факултет, Београд), др Слободан Реметић (АНУРС, Бања Лука), др Стана Ристић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Владислава Ружић (Филозофски факултет, Нови Сад), др Биљана Сикимић (Балканолошки институт САНУ, Београд), др Далибор Соколовић (Филолошки факултет, Београд), др Jan Sokółowski (Uniwersytet Wrocławski), др Вања Станишић (Филолошки факултет, Београд), др Рада Стијовић (Институт за српски језик САНУ, Београд), др Јелица Стојановић (Филозофски факултет, Никшић), др Срето Танасић (АНУРС, Бања Лука), др Станислава Тофоска (Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопље), др Анатолиј Аркадьевич Турилов (Институт славяноведения, Москва), др Ирена Цветковић-Теофиловић (Филозофски факултет, Ниш), др Јован Чудомировић (Филолошки факултет, Београд), др Гордана Штрбац (Филозофски факултет, Нови Сад)

Израду и штампање финансирао је

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.  
Прихваћено на седници Одељења језика и књижевности САНУ 22. 11. 2022.

---

*Издају*

Српска академија наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд  
Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, Београд

*Коректура*

мр Дивна Продановић, др Милена Јакић Шимшић, др Јелена Јанковић, др Јована Јовановић,  
др Наташа Миланов, др Ана Миленковић, др Вања Миљковић, др Слободан Новокмет,  
др Сандра Савић, др Милица Стојановић, др Бојана Тодић-Санковић, др Драгана Цвијовић

*Коректура шексцова на руском*  
Стефан Милошевић

*Коректура шексцова на енглеском*  
др Татјана Ружин Ивановић

*Припрема за штампу*  
Давор Палчић (palcic@eunet.rs)

*Штампа*  
Планета принт  
Виноградски венац 9, Београд

Решењем Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије, број 413-00-724/2002-01 од 17. 7. 2002. године, ова публикација је ослобођена пореза на промет.

## САДРЖАЈ

Миро Вуксановић: Научник Предраг Пипер . . . . .	17
Људмила Поповић и Ксенија Кончаревић: Биографија академика Предрага Пипера . . . . .	21
Ана Голубовић: Библиографија академика Предрага Пипера . . . . .	25

### Студије и расправе

Митра М. Релјић: Етика научника и професора Предрага Пипера . . . . .	69
Митра М. Релич: Этика ученого и профессора Предрага Пипера . . . . .	82
Mitra M. Reljić: The Ethics of the Scholar and Professor Predrag Piper . . . . .	83
Ксенија Ј. Кончаревић: Историјат српске лингвистичке русистике у опусу академика Предрага Пипера . . . . .	85
Ксения Е. Кончаревич: История сербской лингвистической русистики в трудах академика Предрага Пипера . . . . .	99
Ksenija J. Končarević: History of Serbian Linguistic Russian Studies in the Opus of Academician Predrag Piper . . . . .	100
Здравко М. Бабић: О типолошким истраживањима српског и других словенских језика академика Предрага Пипера . . . . .	101
Здравко М. Бабић: О типологических исследованиях сербского и других славянских языков академика Предрага Пипера . . . . .	113
Zdravko M. Babić: On Typological Investigations of Serbian and Other Slavic Languages by Academician Predrag Piper . . . . .	113
Александар М. Милановић: Предраг Пипер као тумач славеносрпске епохе . . . . .	115
Александар М. Миланович: Предраг Пипер как толкователь славяносербской эпохи . . . . .	129
Aleksandar M. Milanović: Predrag Piper as an Interpreter of the Slavonic Serbian Age . . . . .	130
Рајна М. Драгићевић, Милош В. Утвић: Лексиколошки допринос граматици границе Предрага Пипера . . . . .	131
Райна М. Драгичевич, Милош В. Утвич: Лексикологический вклад в грамматику границы Предрага Пипера . . . . .	145
Rajna M. Dragičević, Miloš V. Utvić: Lexicological Contribution to the Grammar of the Border of Predrag Piper . . . . .	146

\*\*\*

Јасмина М. Грковић-Мејџор: О пореклу оптативне употребе глаголског придева на <i>-л</i> .....	147
Јасмина М. Гркович-Мейџор: О происхождении оптативного употребления причастия на <i>-л</i> .....	157
Jasmina M. Grković-Major: On the Origin of the Optative Use of the Verbal Adjective in <i>-l</i> .....	158
Марјан Д. Марковиќ, Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација на прасловенскиот корен <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> во македонскиот и полскиот јазик .....	159
Марјан Д. Марковић и Зузана В. Тополињска: Формална и семантичка деривација у прасловенском корену <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> у македонском и полском језику .....	172
Marjan D. Markovikj, Zuzana V. Topolinjska: Formal and Semantic Derivation of the Proto-Slavic Verbal Root <i>*met-(*mot-/*mōt-)</i> in the Macedonian and Polish Languages .....	173
Виктор Д. Савић: О проблему формирања ћириличкога писма. Неколика прилога .....	175
Виктор Д. Савич: О проблеме формирования кириллицы. Несколько заметок ..	203
Viktor D. Savić: On the Issue of the Formation of the Cyrillic Alphabet: Some Observations .....	204
Александар Б. Лома: Из старосрпске металуршке терминологије: <i>близница</i> .....	207
Александар Б. Лома: Из древнесербской металлургической терминологии: <i>близница</i> .....	219
Aleksandar B. Loma: On Old Serbian Metallurgical Terms: <i>bliznica</i> .....	220
Слободан Ј. Павловић: Допунска псеудокоординација у старосрпском језику .....	221
Слободан Ј. Павлович: Дополнительное псевдосочинение в древнесербском языке .....	238
Slobodan J. Pavlović: Complement Pseudo-Coordination in Old Serbian .....	239
Марта Ж. Бјелетић: Црквенословенски творбени елементи у српским народним говорима (суфикс <i>-ије</i> ) .....	241
Марта Ж. Белетич: Церковнославянские словообразовательные элементы в сербских народных говорах (суфикс <i>-ије</i> ) .....	252
Marta Ž. Bjeletić: Church Slavonic Word-Formation Elements in Serbian Vernaculars (the Suffix <i>-ije</i> ) .....	253
Снежана М. Петровић: Две ране турске позајмљенице у словенским језицима – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i> .....	255
Снежана М. Петровић: Два ранних тюркских заимствований в славянских языках – <i>јарак</i> и <i>јаруга</i> .....	268
Snežana M. Petrović: Two Early Turkic Loanwords in the Slavic Languages – <i>jarak</i> and <i>jaruga</i> .....	268

Јелена М. Стошић: Дистрибуција просторних заменичких прилога у старој српској писмености . . . . .	269
Елена М. Стошич: Распространение пространственных местоимений в сербской письменности . . . . .	285
Jelena M. Stošić: Distribution of Spatial Demonstratives in Serbian Literacy . . . . .	286
Исидора Г. Бјелаковић: Језик рачунског дневника храма светих апостола Петра и Павла у Араду (1728–1752) – фонолошке особине . . . . .	287
Исидора Г. Бјелакович: Язык дневника учета храма святых апостолов Петра и Павла в Араде (1728–1752 гг.) – фонологические характеристики . . . . .	300
Isidora G. Bjelaković: The Language of the Accounting Ledger Journal of the Church of the Holy Apostles Peter and Paul in Arad (1728–1752) – Phonological Features . . . . .	301
Најда И. Иванова: Из историје српске филологије 19. века. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола . . . . .	303
Најда И. Иванова: Из истории сербской филологии XIX века. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) Димитрија Тирола . . . . .	315
Najda I. Ivanova: On the History of the Nineteenth-Century Serbian Philology. <i>Славенска грамаџика сад њрви ред на српском језику изјасњена</i> (1827) by Dimitrije Tirol . . . . .	315
***	
Слободан Н. Реметић, Радојка Б. Цицмил-Реметић: О употреби предлога <i>за</i> у говору источнбосанских Ера . . . . .	317
Слободан Н. Реметич и Радојка Б. Цицмил-Реметич: К вопросу об употреблении предлога <i>за</i> в говоре восточнобоснийских Эров . . . . .	328
Slobodan N. Remetić, Radojka B. Cicmil-Remetić: On the Use of Preposition <i>za</i> in the Vernacular of Eras from Eastern Bosnia . . . . .	329
Софија Р. Милорадовић: Граматикализација и полифункционалност предлога <i>за</i> у призренско-тимочким и косовско-ресавским говорима . . . . .	331
Софија Р. Милорадович: Граматикализованост и полифункционалност предлога <i>за</i> в призренско-тимокском и косово-ресавском диалектах . . . . .	352
Sofija R. Miloradović: Grammaticalization and Polyfunctionality of the Preposition ZA in Prizren-Timok and Kosovo-Resava Vernaculars . . . . .	353
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негацијата во вратничкиот и во скопскоцрногорскиот говор – споредба со горноморавскиот говор . . . . .	355
Веселинка Т. Лаброска, Станислав Р. Станковић: Негација у вратничком и скопскоцрногорском говору – у поређењу с горњоморавским говором . . . . .	366
Veselinka T. Labroska, Stanislav R. Stanković: Negation in the Dialects of Vratnica and Skopska Crna Gora – a Comparison with the Dialect of Gornja Morava . . . . .	367

Радивоје М. Младеновић: Реченице са временском клаузом у говору Призренског Подгора . . . . .	369
Радивоје М. Младеновић: Предложения с временной клаузой в говоре Призренского Подгора . . . . .	381
Radivoje M. Mladenović: Sentences which Contain Temporal Clauses in the Vernacular of the Prizren Podgor . . . . .	382
Motoki Y. Nomachi: On a Particular Usage of the Locative and Accusative Cases in Burgenland Croatian . . . . .	383
Мотоки Ј. Номачи: О употреби локатива и акузатива без предлога у језику градишћанских Хрвата . . . . .	407
Мотоки Ј. Номачи: Об употреблении предложных и винительных падежей без предлогов в языке Хорватов в Градишке . . . . .	408
***	
Борис Ју. Норман: Именной субъект при глагольном сказуемом в 1-м лице множественного числа ( <i>Одни бабы живем</i> ) . . . . .	409
Борис Ј. Норман: Именски субјекат при глаголском предикату у првом лицу множине ( <i>Одни бабы живем</i> ) . . . . .	420
Boris Ju. Norman: Nominal Subject with a Verb Predicate in the 1 <sup>st</sup> Person Plural (Russian <i>Odni baby zhivem</i> ) . . . . .	421
Victor A. Friedman: <i>Neka</i> : How Macedonian Differs from Both Bulgarian and the Former Serbo-Croatian . . . . .	423
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : како се македонски језик разликује и од бугарског, и од некадашњег српскохрватског . . . . .	427
Виктор А. Фридман: <i>Нека</i> : чем македонский язык отличается от болгарского и от бывшего сербохорватского . . . . .	428
Твртко Т. Прћић: И скраћенице и речи: акроними у српском језику . . . . .	429
Твртко Т. Прћич: И аббревиатуры, и слова: акронимы в сербском языке . . . . .	465
Tvrtko T. Prčić: Abbreviations and Words at the Same Time: Acronyms in Serbian . . . . .	466
Срето З. Танасић: Дијалoшкa цитација као вид туђег говора . . . . .	467
Срето З. Танасич: Диалогическая цитатность как вид чужой речи . . . . .	481
Sreto Z. Tanasić: Dialogic Citation as an Aspect of Other People's Speech . . . . .	481
Мирослав Б. Николић: Лексема <i>пар</i> као квантификатор у српском језику . . . . .	483
Мирослав Б. Николич: Лексема <i>ПАР</i> как квантификатор в сербском языке . . . . .	495
Miroslav B. Nikolić: Lexeme <i>PAR</i> as a Quantifier in the Serbian Language . . . . .	496



Душка Б. Кликовац: О речничкој обради заменичких речи (на примеру показних заменица <i>оволики, њолики</i> и <i>онолики</i> ) . . .	497
Душка Б. Кликовац: Об отражении в словаре местоименных слов (на примере указательных местоимений <i>оволики, толики, онолики</i> ) . . . . .	515
Duška B. Klikovac: On the Lexicographic Treatment of Pronominal Words (Exemplified by Serbian Demonstrative Pronouns <i>ovoliki, toliki</i> and <i>onoliki</i> ) . . . . .	516
Станислава-Сташа Тофоска: Префиксните зборообразувачки модели на глаголите на движење во македонскиот јазик . . . . .	517
Станислава-Сташа Тофоска: Префиксални творбени модели основних глагола кретања у македонском језику . . . . .	529
Stanislava-Stasha Tofoska: Derivational Models with Prefixes in Macedonian Verbs of Motion . . . . .	529
Људмила В. Поповић: Доминантне и рецесивне варијанте језика у светлу Европске повеље о регионалним или мањинским језицима . . . . .	531
Људмила В. Поповић: Доминантны и рецесивны варианты языка в свете европейской хартии о региональных языках или языках меньшинств . . . . .	554
Ljudmila V. Popović: Dominant and Recessive Variants of Language in the Light of the European Charter for Regional or Minority Languages . . . . .	555
Владислава Ж. Ружић: О финалним реченицама у српском језику . . . . .	557
Владислава Ж. Ружић: О придаточных предложениях цели в сербском языке . . . . .	574
Vladislava Ž. Ružić: About Intentional Sentences in the Serbian Language . . . . .	575
Ивана Н. Антонић: Један вид кондензовања временске клаузе у српском језику . . . . .	577
Ивана Н. Антонић: Один тип конденсации временной придаточной в сербском языке . . . . .	593
Ivana N. Antonić: One Type of Condensation of the Temporal Clause in the Serbian Language . . . . .	595
Миливој Б. Алановић: Аналитички каузативи: структурна и значењска обележја предикатског израза . . . . .	597
Миливој Б. Алановић: Аналитические каузативы: структурные и семантические характеристики предикативного выражения . . . . .	624
Milivoj B. Alanović: Analytical Causatives: Structural and Semantic Characteristics of the Predicate Construction . . . . .	624

Снежана У. Гудурић: Мали прилог контрастивној синтакси просте реченице индоевропских језика. Основне реченичне структуре у српском и француском језику . . . . .	625
Снежана У. Гудурић: К вопросу о сравнительном синтаксисе простого предложения в индоевропейских языках. Основные синтаксические конструкции в сербском и французском языках . . . . .	644
Snežana U. Gudurić: Petite contribution à la syntaxe contrastive de la phrase simple en langues indoeuropéennes. Les structures syntaxiques fondamentales en serbe et en français . . . . .	645
Билјана Ж. Марич: Маркери унутрашњег говора у руском и српском језику . . . . .	647
Билјана Ж. Марич: Маркеры внутренней речи в русском и сербском языках . . . . .	658
Biljana Ž. Marić: Inner Speech Markers in Russian and Serbian . . . . .	658
Драгана М. Керкез: О везнику <i>a</i> у савременом руском језику у поређењу са српским . . . . .	659
Драгана М. Керкез: О союзе <i>a</i> в современном русском языке в сравнении с сербским . . . . .	673
Dragana M. Kerkez: Russian Conjunction <i>a</i> in Comparison with Serbian . . . . .	674
Стана С. Ристић: Концепт домовина/отаџбина у контексту асоцијативне граматике . . . . .	675
Стана С. Ристић: Концепт родина/отечество в контексте ассоциативной грамматики . . . . .	694
Stana S. Ristić: The Concept of HOMELAND/FATHERLAND in the Context of Associative Grammar . . . . .	695
Неђо Г. Јошић: Поглед на српску ауторску лексикографију . . . . .	697
Неђо Г. Јошић: Взгляд на сербскую авторскую лексикографию . . . . .	709
Neđo G. Jošić: A View of Serbian Authored Lexicography . . . . .	710
Марија Ј. Стефановић: Ка опису концепта <i>вредносӣ</i> у српском језику . . . . .	711
Марија Ј. Стефановић: К описанию концепта <i>ценность</i> в сербском языке . . . . .	729
Marija J. Stefanović: Towards the Description of the Concept of <i>Value</i> in the Serbian Language . . . . .	730
Владан З. Јовановић: Именица <i>в(и)јенац</i> у изразима с хришћанском компонентом значења у српском језику (из угла српског лексикографског описа) . . . . .	731
Владан З. Јовановић: Существительное <i>в(и)јенец</i> в выражениях с христианским компонентом значения в сербском языке (с точки зрения сербского лексикографического описания) . . . . .	745
Vladan Z. Jovanović: Noun <i>в(и)јенац</i> in Phrases with Christian Meaning Component in the Serbian Language (from the Viewpoint of Lexicographic Description) . . . . .	746

Марина М. Николић: Лексика са семантичком компонентом простора и времена у српском јавном дискурсу током пандемије ковида	747
Марина М. Николич: Лексика со значением времени и пространства в сербском публичном дискурсе во время пандемии ковида	768
Marina M. Nikolić: Spatial and Temporal Vocabulary in Serbian Public Discourse During the COVID Pandemic	769

## Хроника

Излагања на представљању књиге: Предраг Пипер, Иван Клајн, Рајна Драгићевић, <i>Нормативна граматика</i> , четврто издање, Нови Сад: Матица српска, 2022, Матица српска, 25. V 2022.	
Градуелност нормативних решења (Јасмина Грковић-Мејџор)	771
Другачија граматичка решења у <i>Нормативној граматици</i> (Весна Ломпар)	776
Четврто издање <i>Нормативне граматице</i> (Рајна Драгићевић)	780

## Прикази и критика

Olga Kielak. <i>Zwierzęta domowe w języku i kulturze. Studium etnolingwistyczne</i> . Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2020, 316 str. (Ана Самарцић)	785
Дорота Пазио-Влазловская. <i>Церковь в кругу ценностей: семья, традиция, патриотизм (по материалам интернет-портала «Российской газеты»)</i> . Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 2021, 246 стр. (Ивана Лазић Коњик)	795
<i>Словарь русского языка коронавирусной эпохи</i> . М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю.С. Ридецкая / Санкт-Петербург: Институт лингвистических исследований РАН, 2021. – 550 с. <i>Русский язык коронавирусной эпохи</i> . Коллективная монография / Ин-т лингв. исслед. РАН; М. Н. Приемышева (отв. ред.), Ю. С. Ридецкая. — СПб.: Ин-т лингв. исслед. РАН, 2021. – 610 с. (Драгана Керкез)	802
Миљивој Алановић. <i>Зайиси из српске синтаксе: узајамне везе форме и значења</i> . Нови Сад: Универзитет у Новом Саду – Филозофски факултет, 2020, стр. 350. (Наташа Киш)	813

- Милош Ковачевић. *Српски стилстичари*. Београд: Српска књижевна задруга, Едиција „Књижевна мисао“, 2021, 332 стр. (Милка Николић) ..... 820
- Светлана Слијепчевић Бјеливук. *Рекламно-пропагандни жанр у српском политичком дискурсу*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 2021, 248 стр. (Марина М. Николић) ..... 834

### Регистри

- Регистар кључних речи LXXVIII књиге  
*Јужнословенског филолога*, св. 2 ..... 839
- Регистар имена LXXVIII књиге  
*Јужнословенског филолога*, св. 2 ..... 843

*Ову књигу „Јужнословенског филолога“ посвећују почившем академику Предрагу Пићеру његови пријатељи, колеге и ученици са захвалношћу и поштовањем.*





*Gregory T. ...*

ISSN 0350-185X, – Књ. 78, св. 2 (2022), стр. 483–496

УДК 811.163.41'367.62

COBISS.SR-ID 85361929

DOI: <https://doi.org/10.2298/JFI2202483N>

Примљено: 4. маја 2022.

Прихваћено: 9. септембра 2022.

Оригинални научни рад

Мирослав Б. Николић\*  
Универзитет у Београду  
Филолошки факултет

## ЛЕКСЕМА *ПАР* КАО КВАНТИФИКАТОР У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У раду се наводе многобројни примери, највише из језика савремене српске књижевности, квантификације лексемом *пар* кад је она употребљена с нумеричким значењем и утврђује њена нумеричка вредност.

*Кључне речи:* српски књижевни језик, квантификација, лексема *пар*.

**0.** Према ауторима „Нормативне граматике српског језика“ *пар* спада у „ријечи с нумеричким значењем које нису бројеви ни изведенице од бројева“ (Пипер, Клајн 2015: 344).<sup>1</sup> Употребљава се најчешће за квантификацију парних појмова и одређених, двојакних, сложених целина.<sup>2</sup> Иако се у таквим случајевима лексемом *пар* исказује прецизна количина онога што се броји, она не спада у праве нумеричке квантификаторе, као што је то случај са бројним именицама типа *стотина*, *хиљада* и сл., које припадају класи бројева, а имају морфолошке особине именица, док *пар* припада класи именица који се у одређеним случајевима употребљава за квантификацију. Осим тога, *стотина*, *хиљада* и сл. имају

\* [nikmir1947@gmail.com](mailto:nikmir1947@gmail.com)

<sup>1</sup> Из ове је формулације јасно да *пар* није једина именица такве врсте (уп., нпр., Мужу је куповала ... по *пет* свилених *марамница* (Мир. Поповић)), али је сигурно најфреквентнија.

<sup>2</sup> Чланком нису обухваћени врло чести примери лексеме *пар* у прилошкој функцији, с неодређеним значењем мање количине, нпр.: чекати *пар дана*, прећи *пар корака*, имати *пар ирицањеља*, рећи *пар р(и)јечи*, након *пар сајти*, купити *пар свињница* и сл. У овој функцији *пар* се употребљава самостално, тј. без основног броја или неког другог квантификатора. С обзиром на граматичка, семантичка и функционална својства, *пар* би се у оваквим примерима могао третирати као посебна лексема (*пар*<sup>2</sup>), тј. као прилог за количину.



у писму свој бројчани еквивалент (100, 1000 итд.), а *йар* не.<sup>3</sup> Иако, дакле, *йар* не припада класи бројева ни правим нумеричким квантификаторима, он има одређену нумеричку вредност, и то не једну него две.

### 1. ПАР СА НУМЕРИЧКОМ ВРЕДНОШЋУ '2'

С обзиром на то да *йар* у већини својих значења садржи, поред именичке, и нумеричку сему<sup>4</sup> која је део лексичког садржаја ове речи, и то управо сему броја '2' (два, две, двоје), потпуно је логично и очекивано да се и као квантификатор најчешће употребљава управо са том нумеричком вредношћу.<sup>5</sup> То потврђују многобројни примери (претежно из савремене српске књижевности), који су овде, по широко третираном семантичком критеријуму, подељени у четири групе. Напомињемо да су у свим примерима чланови пара истога назива, без обзира на то што често нису (потпуно) исти, једнаки.

#### 1.1. Људи и животиње:

*йар близанаца* (Капор)<sup>6</sup>, *два йара близанаца* (Инт.)<sup>7</sup>, *три пара близанаца* (Пол.);

*йар волова* (Андрић, М. Илић, М. Новаковић, В. Петровић, Д. Поповић, Љ. Ршумовић, А. Тешић), *два йара волова* (Мил. Тешић, Н. Трајковић), *йри пара волова* (Пол.), *пет пари волова* (И.), *йейнаесїй йари добрих волова* (С. Јаковљевић);

*йар коња* (Ж. Павловић, Ћопић), *штала са йаром ирних коња* (Михиз), *један йар коња* (М. Илић), *два йара коња* (Баранин, Д. Ћосић), са

<sup>3</sup> То је, поред осталог, разлог зашто се *йар* и сл. лексеме сврставају у паранумеричке квантификаторе, тј. у „квантификаторе са нумеричким значењем без нумеричког облика“ (Пипер и др. 2005: 879). У истом делу се за паранумеричку квантификацију каже да је „прелазне природе у односу на нумеричку квантификацију, с једне стране, и праву ненумеричку квантификацију, с друге стране“ (Исто: 880).

<sup>4</sup> Има значења у којима та сема изостаје, нпр. Меркао [је] да нађе прикладан *йар* своје волићку (Ћопић). Богдан Драговић ... ми је *йар* у строју (Д. Ћосић).

<sup>5</sup> Као квантификатор, *йар* са основним бројевима већим од *чейири* (осим двочланих или вишечланих бројних израза типа *двадесетїй (и) један, тїридесетїй (и) чейири* и сл.) има у генитиву множине, по правилу, непроширену основу морфемом *-ов-* и наставак *-и* (што ће се видети из примера који се наводе у раду).

<sup>6</sup> „За предмете који обично долазе у пару користи се именица *йар* и квантификација основним бројем, нпр. *йейй йари чарайа*“ (Пипер 2009: 460). Основни број није нужан, већ се подразумева, кад се ради о једном пару (како је и код бројних именица и већине мерних јединица, нпр. *хиљада динара, милион стїановника, кубик дрва, меййар дужине, минуїй ћуїања, саяй времена, хекїйар шуме* и сл.).

<sup>7</sup> Скраћенице извора: ЕК – Електронски корпус савременог српског језика Математичког факултета у Београду (одакле су неретко узимани и примери из Политике); И. – исти извор као у претходно наведеном примеру; Инт. – пример преузет са интернета; Пол. – Политика, дневни лист; Прев. – пример из преведеног књижевног дела.

запрегом од *йри йара арайских коња* (Д. Ковачевић), *йри йара шешких коња* (Ћопић), *осам йари брдских коња* (Давичо), *десетй йари коња* (Ар. Диклић);

*Два пара родийеља ...* одабрала би брачног друга за своју децу (Пол.).

**1.2.** Делови људског или животињског тела (удови, органи и др.):

*Ракови ... имају два йара антиена* (Википедија);

*йар брадавица* (Н. Митровић);

*йар гиганйских бркова* (Црњански), *с йри йара бркова* (Павић);

Они су сви притискали *један пар вилица* (Давичо);

Имао сам ... *йар ... помало рахийичних колена* (Капор);

*Један йар коййиа* мора [се] укаљати (фиг.) (Павић);

*йар крила* (Пекић, Г. Петровић), *йар великих крила* (Б. Јанковић, Г. Петровић), *два йара крила* (Д. Стојилковић), *йри йара крила* (Јб. Х. Ћуровић), *са шестй пари крила* (Ф. Давид);

*йар ногу* (Н. Митровић, Црњански), *йар босих ногу* (Андрић), *йар грациозних женских ногу* (Гаталица), *йар дугих ногу* (Д. Стојилковић), *йар изванредних ногу* (В. Стевановић), *задњи йар ногу* (М. Вуковић), *један йар ногу* (Р. Кузмановић), *два йара ногу* (В. Булић, Ђ. Милосављевић, М. Оклопцић, В. Радовановић, П. Урошевић), *йри йара ногу* (З. Петровић), *йри йара женских ногу* (В. Стевановић), *чейири йара коњских ногу* (Селимовић), *са двадесетй йари ногу* (М. Илић), *сйо йари ногу* (Ћопић); *йар ножица* (С. Крстић), *йри йара йанких, малих ножица* (И. Секулић);

*йар обрва* (Павић), *један йар добро уйоипребљених обрва* (Десница);

*йар очију* (Андрић), *йар влажних очију* (Д. Стојилковић), *йар круйних буљавих очију* (Ф. Давид), *йар очију црних* (Михиз), *йар свейлозелених сийних очију* (Д. Стојилковић), *йар црних очију* (С. Ћурчић), *йар широко ойворених очију* (М. Б. Мојсиловић), *један йар очију* (Великић, Г. Куић, Ђ. Милосављевић, З. С. Стојановић), *једном йару очију* (З. Петровић), *једним йаром очију* (Десница, И. Секулић), *два пара очију* (Р. Куић, С. Лебедински, Ђ. Милосављевић, М. Петковић, С. Пешић, Пол., З. С. Стојановић), *два йара крволочних очију* (Г. Скробоња, Д. Т. Станковић, С. Трифуновић), *два йара йресйрашених очију* (З. Ћирић), *са два пара хладних очију*, својим и мачјим (Пол.), *йри йара очију* (Д. Т. Станковић, З. С. Стојановић), *йри йара анђеоских очију* (С. Крстић), *йри йара злайних очију* (М. Петковић), *йри йара свейлих очију* (Г. Олујић), *чейири йара очију* (З. Живковић, Д. Михаиловић, Г. Скробоња), *йетй йари очију* (М. Ћурђевић, М. Петковић), *шестй йари очију* (Б. Љубеновић), *седам йари закрвављених очију* (Д. Благојевић), *седам йари изнаенађених очију* (В. Петровић), *десетй йари очију* (Јб. Х. Ћуровић, З. Јакшић, М. Марков),

*дванаесѝ ѝари очију* (Капор), *осамдесеѝ ѝари очију* (Давичо), *сѝоѝину ѝари очију* (Великић), *330 милиона ѝари очију* (С. Пешић);

*ѝар ѝиѝака* (М. Петковић), *На предњем делу главе ... налазе се два пара пипака* (Инт.);

*ѝар дугих рогова* (М. Петковић), *један пар рогова* (ЕК), *један ѝар јеленских рогова* (С. В. Јанковић);

*ѝар руку* (С. Атанасијевић, Гаталица, Д. Радовић), *ѝар ... блаѝњавих руку* (Киш), *ѝар сѝреѝних руку* (М. Б. Мојсиловић), *један пар руку* (Мир. Поповић), *плесак једног ѝара руку* (З. Петровић), *ѝри ѝара жилавих руку* (С. Настасијевић), *ѝри ѝара јаких мушких руку* (А. С. Игњатовић), *три пара меких женских руку* (Р. Кузмановић), *пет пари руку* (Пол.), *шест пари руку* (С. Јаковљевић), *чеѝрдесеѝ ѝари руку* (С. Настасијевић), *сѝоѝину ѝари руку* (И.), *шесеѝ сѝоѝина ѝари других руку* (Б. Ћосић);

*ѝар сиса* (Љ. Арсић), *ѝар младих сиса* (С. Крстић), *ѝар великих сиса* на календару (Ђ. Балашевић), *ѝар огромних женских сиса* (Б. Љубеновић), *Не можете свет да рушите због ѝара сиса* (С. Крстић);

*ѝар сѝоѝала* (Прев.), *два ѝара сѝоѝала* (М. Ј. Вишњић, Љ. Арсић);  
*два ѝара ѝабана* (Љ. Арсић);

*тајни ѝар усана* (М. Петровић), *ѝедесеѝ ѝари мушких усана с брковима* (Павић); *чеѝири ѝара усница* (Д. Радовић);

*ѝар димљених сувих ушију* (Павић), *ѝар свежих људских ушију* (С. Пешић), *један ѝар малих ушију* (Д. Радовић), *два пара ушију* (Пол.), *ѝри ѝара ушију* (З. С. Стојановић), *ѝеѝи ѝари ушију* (М. Ђурђевић), *сѝо два-десеѝ ѝари мрѝвих ушију* (Павић).

**1.3.** Парни предмети који су у некој вези с претходно поменутиим деловима тела, који се стављају на ноге, руке, уши ... или парни делови тих предмета:

Она носи ... *ѝар мейѝалних гривни* на рукама (С. Пешић);

*ѝар белих доколеница* (С. Атанасијевић);

*један ѝар енглеских љонова* (Б. Србљановић), *десеѝ ѝари љонова* (Д. Ненадић);

*ѝар клизаљки* (Басара); *31 ѝар сличуга* (Инт.);

*ѝар сребрних мамуза* (М. Ковач);

*ѝар минђуша* (С. Ваљаревић, Капор, Павић), *један пар минђуша* (Прев.), *два пара минђуша* (Пол.), *два ѝара злаѝних минђуша* (М. Б. Мојсиловић), *осам ѝари минђуша* (И.);

*ѝар браон мокасина* (Марко Поповић), *ѝар црвених мокасина* (Андрић), *два ѝара ниских црних мокасина* (Капор); *ѝар мокасинки* (Р. Кузмановић);

*ѝар наушница* (Г. Ћирјанић), *ѝри ѝара наушница* (Инт.);

*два ѝара обојака* (Прев.);

*йар ојанака* (Б. Црнчевић), *йар великих ојанака* (Селенић), *йар сељачких ојанака* (Ћопић), *један йар ојанака* (Данојлић), *два пара ојанака* (Андрић, Пол.), *три пара ојанака* (Д. Ненадић, Пол.); *йар малих, децјих ојанчића* (Селенић);

*йар йајуча* (М. Видојковић, Црњански), *са йаром елегантних йајуча* (В. В. Кол), *двадесећ или тјридесећ йари кућних йајуча* (Великић);

*йар йајника* (В. В. Кол), *један йар йајника* (С. Ваљаревић, М. Вржина), *два пара патика* (Капор), *два йара сјорјтских йајника* (З. С. Стојановић), *йејнаесј йари йененис йајника* (М. Б. Мојсиловић), *50 милиона пари йродајних йајника* (Пол.);

*тјри йара йенцејта* (Нушић);

*два йара йојковица* (Ћопић);

*йар рукава* (Vreme);

*йар рукавица* (Великић, Давичо, М. Ђурђевић, Црњански), *йар вунених рукавица и чарја* (С. В. Јанковић), *йар масонских рукавица* (Павић), *йар нових, жутих рукавица* (Андрић), *йар ушјтјрканних рукавица* (В. Арсенијевић), *резервни йар белих рукавица* (М. Ђурђевић), *с йаром рукавица* (З. С. Стојановић), *један йар рукавица* (И.), *два йара дубоких и црвених рукавица* (Д. Ћосић), *два йара хируржких рукавица* (М. Видојковић), *тјри йара рукавица* (М. Булатовић, М. Лалић), *шесј йари рукавица* (Прев.);

*йар сандала* (М. Кашанин, Г. Олујић), *йар браон сандала* (В. Табашевић), *један йар сандала* (М. Вржина), *два пара сандала* (Б. Љубеновић, Пол.), *тјри йара сандала* (В. В. Кол);

*пар скија* (Прев.), *два пара скија* (Пол.); *два йара смучки* (Инт.);

*йар слушалица* (Прев.), *Детектор се слушао помоћу йара слушалица* (Капор).

*седамдесећ йари ... уложака за ципеле* (Великић);

*йар цийела* (Љ. Арсић, М. А. Ивков, Капор, Д. Ковачевић, Р. Константиновић, Р. Кузмановић, Р. Куић, Павић, Р. Петровић, В. Пиштало, Д. Радовић, Ј. Рибникар, Љ. Симовић, Црњански), *йар лакованих цийела* (Великић), *йар скромних црних цийела* (Гаталица), *йар скујих мрких цийела* (Капор), *йар црвених цийела* (А. Тишма), *Награђиван је ... йаром ијталијанских цийела* (Басара), *један йар цийела* (А. Микић, Црњански), *кожа једног йара женских цийела* (В. Тасић), *два пара ципела* (Давичо, Нушић, Б. Петровић, Г. Петровић, В. Тасић, Д. Ћосић), *два пара нових цийела* (Пол., В. Тасић), *два йара очевих сјтарих цийела* (М. Б. Мојсиловић), *тјри йара цийела* (Гаталица, И. Ивањи, М. Кашанин, Г. Куић), *три пара звоздених цийела* (Пол.), *чејтири йара цийела* (Н. Јеврић, Г. Петровић), *йеј йари најскујих цийела* (М. Б. Мојсиловић), *шесј йари цийела* (И.), *десећ йари цийела* (Гаталица, Р. Кузмановић), *тјридесећ йари цийела* (Жиш), *чејрдесећ йари цийела* (Д. Костић), *чејрдесећ*

*осам ѓари циѓела* (М. Б. Мојсиловић), *сѓоѓину ѓари циѓела* (Великић), *сѓо осамдесеѓ ѓари најмодерниѓих циѓела* (Басара), *шесеѓ сѓоѓина ѓари малих циѓела* (Ћопић), *хиљаду ѓари циѓела* (Данојлић, Б. Ћосић); *шесеѓ ѓари скуѓоцених циѓелица* (Црњански);

*ѓар цокула* (М. Видојковић, Гаталица, Р. Петровић), *ѓар францу-ских војничких цокула* (Б. Петровић), *два ѓара нових војничких цокула* (Ж. Лазић), *трагови ѓри ѓара цокула* (Д. Ћосић), *26 ѓари нових цокула* (Давичо), *ѓедесеѓ ѓари цокула* (Д. Ћосић), *сѓо ѓари цокула* (Гаталица);

*ѓар чараѓа* (С. Ваљаревић, М. Видојковић, В. Драшковић, М. Ћурђевић, Р. Петровић, Ј. Рибникар, А. Тишма, Црњански), *ѓар свилених чараѓа* (А. Тишма), *ѓар ѓанких чараѓа* (Р. Кузмановић), *један ѓар чараѓа* (Кочић), *два пара чараѓа* (Д. Јекнић, Пол., Д. Ћосић), *два пара сивих чараѓа* (Киш), *ѓри ѓара вунених чараѓа* (Р. Петровић), *три пара чараѓа* (С. Ваљаревић, Киш, Д. Лакићевић, Ж. Михаиловић, Р. Петровић), *ѓедесеѓ ѓари чараѓа* (И. Димић), *двесеѓа ѓари чараѓа* (С. Ваљаревић), *60 ѓари чараѓа* (Великић);

*ѓар чизама* (Басара, З. Јакшић, Г. Стојковић, Н. Цветичанин, Црњански), *ѓар дубоких крзнених чизама* (М. Петковић), *ѓар војничких чизама* (А. Илић), *ѓар немачких чизама* (Селенић), *ѓар сѓарих дедених чизама* (М. Петковић), *Дотеривање пара чизама понекад се плаћа ... паклом ... цигарета* (Д. Михаиловић). Почео [је] да се погађа *око ѓара чизама* (Црњански), *заједно с ѓаром чизама* (И. Маројевић), *један ѓар наредничких чизама* (Нушић), *два ѓара војничких чизама* (Гаталица), *два пара луксузних чизама* (Пол.), *седам ѓари чизама* (Павић), *двадесеѓ ѓари чизама* (М. Оклопцић), *ѓридесеѓ и седам ѓари чизама* (Басара); *ѓар црвених чизмица* (И. Ивањи);

*два пара вунених шѓиѓиѓника за уши* (Мир. Поповић).<sup>8</sup>

#### 1.4. Разни други упарени предмети:

*чамац са два ѓара весала* (Андрић), *шесеѓ ѓари дугих весала* (Р. Петровић), *барка са дванаесеѓ ѓари весала* (Прев.), *са петнаест пари весала* (М. Петковић);

*ѓар вирили* (Р. Кузмановић, Селенић, В. Стевановић), *ѓар куваних вирили* (М. Ковач), *два ѓара куваних вирили* (Р. Кузмановић);

Она се [харфа] састојала од електричне дрвене бандере и *шесеѓ ѓари жица* (Киш);

*чеѓрнаесеѓ ѓари жмигаваца* (Ал. Илић);

*ѓар ауѓо звучника* (Инт.), *6 ѓари звучника са сваке стране* (М. Оклопцић);

<sup>8</sup> Занимљиви су примери квантификатива *ѓар* уз збирну им. на -ад: *Добар ѓар дугмади* може пуно допринети Вашем изгледу (Инт.), *један ѓар дугмади* за манжетне од лажног сребра (Киш).

*ѝар кобасица* (Великић, Утеме, Р. Кузмановић, А. Тишма), *ѝар до-  
брих кобасица* (Михиз), *ѝар крањских кобасица* (Капор), *чеѝири ѝара  
кобасица* (Нушић);

*Пар ѝедала* црне боје са рефлектујућим детаљима (Инт.);

Добили [смо] удобну ложу која се састојала од два *ѝара седишиѝа*  
(В. Арсенијевић);

Вукао је напред *један ѝар*, а позади *други ѝар ... ѝочкова* (С.  
Гароња). Те грдосије су имале на дну по два *ѝара дуѝлих гументих ѝочко-  
ва* (М. Петровић);

*ѝар ѝрамвајских ишина* (Великић).

**1.5.** Многобројни наведени примери (међу које нису увршћени они типа *десеѝак ѝари X*, *неколико ѝари X* и сл.) показују да у савременом српском језику лексема *ѝар* као квантификатор парних појмова својом фреквентношћу увелико надмашује све три нумеричке квантификације заједно. То, ипак, не значи да је такав тип квантификације парних појмова универзалан, јер изостаје, на пример, у фразеолошким исказима типа:

Србија и Црна Гора су два *ока* у глави (Б. Љубеновић). Тај важи за човека који може да завади ... два *ока* у глави (М. Булатовић). Са сваким сам ... разговарао у *чеѝири ока* (В. Стевановић). Нека отвори *чеѝворе очи* (Великић). Кад мушког бираш[,] ваља *чеѝворе очи* да отвориш (Д. Ненадић). Мораш отворити *чеѝворе очи* (Басара) и др.

Уп. и: Свирају Ваѝа у *чеѝири руке* (Капор).<sup>9</sup>

## 2. ПАР СА НУМЕРИЧКОМ ВРЕДНОШЋУ '1'

**2.1.** У првом случају о којем говоримо, лексички врло ограниченом, нумеричку вредност '1' обично има лексема *ѝар* када се ради о два посебна, несиметрична одвојива предмета различитих назива (из категорије одевања или обувања) који чине једну сложу целину, која се посебно назива, као што су, нпр., *веш*, *обућа*, *ѝреобука*, *рубље* (све *singularia tantum*) или *од(и)јело* (које има оба граматичка броја):

Све је држао у ладици свога стола ... *ѝар веша*, двоје чарапе... (Ћопић). *Пар веша* стрпам у неку торбицу (Д. Михаиловић), *један ѝар веша* (Ј. Рибникар), *два ѝара веша* и чарапа (Д. Ћосић);

*ѝар обуће* (В. В. Кол, Д. Радовић), *два пара обуће* (Инт.), *седам ѝари различитије обуће* (И. Драјзл), *седамнаесѝ ѝари обуће* (З. С. Стојановић), *двадесетѝ ѝари обуће* (М. Б. Мојсиловић), *ѝридесетѝ пари обуће* (Андрић),

<sup>9</sup> Основни бројеви употребљавају се када се ради о једнаким парним појмовима, нпр. Истура преда се два прста као *два ока* (Б. Петровић). Не могу, међутим, бити (или бар не увек) права алтернатива примерима типа *два ѝара родиѝеља*, где имамо *две мајке* и *два оца*, док у *чеѝири родиѝеља* та информација изостаје, као што ни *чеѝири циѝеле* не мора значити што и *два ѝара циѝела*.



ципеларник за *30 ѓари обуће* (Инт.), *100 000 ѓари обуће* (И.), *двесиџа и ѓирисиџа хиљада пари обуће* (Пол.);

Купио [је] од једног кројача *ѓар одела* на отплату (Д. Васић), *одело сиво (један ѓар)* (Киш), *један ѓар одела* (С. Настасијевић), *два ѓара одела* (Пол.), *За качицу сира – два ѓара Војинових одела* (Селенић). Ја не могу да имам *ѓри ѓара одела* (Д. Ћосић). Отуд се враћа *с ѓри ѓара ... одела* (Д. Лакићевић), *десеџ ѓари одела* (Селенић), *једанаесиџ ѓари одела* (Ал. Диклић), *дванаесиџ ѓари одела* (Павић), *двадесеџ* или *ѓеџнаесиџ ѓари одијела* (Д. Михаиловић), *80 ѓари одела* (Пол.);

Извади чист *ѓар мужевљево ѓреобуке* (Прев.). А, шта ће остати. Торба и *ѓар ѓреобуке* (Ћопић). Хтио је да им изнесе *један ѓар ѓоловне ѓреобуке* (И.). Отишли [смо] у дућан где су ми купили ... *ѓри ѓара ѓреобуке* (Ар. Диклић);

Брзо [је] спаковао кофер, метнувши одозго *ѓар рубља* (Прев.). Пошао [је] у Париз *са два пара рубља* (И.).<sup>10</sup>

У новије време наведеним лексемама прикључују се и *ѓренерке*, које се најчешће састоје од два посебна дела – горњег и доњег:

*два ѓара нових ѓренерки* (Инт.), *200 пари ѓренерки* (И.).

Претходни примери могу се објаснити одређеним менталним процесом – у подсвести су *два* предмета која се у ствари броје, али се посебним називом вербализује целина коју они чине. Простије речено, 1 предмет + 1 предмет = *ѓар* предмета. Како тај пар чини *једну* целину, добијамо *ѓар* са бројном вредношћу '1'.<sup>11</sup>

**2.2.** Слично објашњење као претходно могло би се применити и на квантификацију лексемом *ѓар* онога што значе именице *pluralia tantum*<sup>12</sup>, само што овде имамо најчешће сложену целину коју чине два саставна, неодвојива, истоимена и најчешће симетрична дела истога предмета или дела тела. Уобичајена је, дакле, при квантификацији предмета или, ређе, делова тела који се одликују парношћу, посебно у семантичкој категорији „одевни предмети за доњи део тела“.<sup>13</sup>

<sup>10</sup> Уп. и: *неколико ѓари обуће* (М. Мајић), *два-ѓри ѓара одела* (Капор), *Наѓравио си 3-4 ѓара одела* и чизама (А. Исаковић), *неколико ѓари чистиог рубља* (Д. Албахари), као и у нашој грађи усамљено *десеџак ѓари одеће* (Мар. Јовановић).

<sup>11</sup> Све ово, међутим, не мора важити за примере у којима се вероватно именује само један предмет: *Носим са собом још ... десеџ пари доњег веша* (Инт.). Променити људе за њега је било ... као обући други *ѓар доњег рубља* (Бр. Ћосић).

<sup>12</sup> О типовима нумеричке квантификације онога што значе именице *pluralia tantum* в. Николић 2022 и тамо наведену литературу.

<sup>13</sup> Овде долази до изражаја подела именица *pluralia tantum* А. Стефановића на „*три различите skupine по објектима које означају*“ (STEFANOVIĆ 2014: 47–48), при чему су за квантификацију основним бројем и лексемом *ѓар* битне групе б) (нпр. *маказе*) и с) (нпр.

**2.2.1.** Када се *ѡар* употреби као квантификатор онога што значе именице *pluralia tantum*, онда готово увек има нумеричку вредност '1'. До тога долази тако што се парни делови (нпр. краци код маказа или клешта, два стакла код наочара, две ногавице код панталона, два крила врата и сл.) перципирају као целина предмета (што би се могло третира-ти као нека врста синеглоде). Уз то, не треба занемарити ни аналогију, тј. утицај врло фреквентних наведених синтагми типа *ѡар рукавица, два ѡара циѡела* и сл.

Да при квантификацији лексемом *ѡар* имамо нумеричку вредност '1', некада је јасно из самога исказа, нпр.:

Бени је имао *два ѡара наочара*. Једне су му биле резервне. А са овима је покопан (Ј. Аћин). *Од два ѡара наочара (једне за далекови-де, друге минус два) ... направио је морнарички далекозор (Давичо). Четрнаестогодишњаца су имали само два ѡара ѡанѡалона: једне кратке, за лето, и једне ... за зиму (Капор). Имам два пара скијаѡских ѡанѡалона, једне тање а друге дебље (Р. Кузмановић). Продајем фармерке 2 ѡара... Једне фармерке су тамне ... друге светле (Инт.). На продају ѡири ѡара фармерки, једне су Zaga, друге Conto bene, треће су неке италијанске (И.).*

Обогатити се и остати богат, нису две ногавице истог *пара панталона* (Пол.).

Иако то није експлицитно речено, до истог закључка долази се, логичким путем, нпр.:

Поново почињете да пишете, радећи ... с ... ѡаром малих клеѡта у руци (Прев.);

Извукао је *ѡар лисица* из футроле (И.);

Да ли верујете да имате *два пара маказа* у стомаку? (ЕК). Из трбуш-не дупље извадили [су] *два пара заборављених хирурѡских маказа!* (И.);

Клајнове ... очи увећавао је *ѡар дебелих црних наочара* (Прев.).

Претпостављамо, наиме, да се у *једној руци* при раду држе *једна клеѡта*, да се у *једној фуѡроли* налазе *једне лисице*, да несрећном болес-нику нису у стомаку заборављене *чеѡворе маказе* и да се истовремено не носе *двоје наочаре*.

Поједини примери могу лако да заведу слушаоца или читаоца, нпр.:

*Пар ѡовеликих груди* притиска га уз гелендер (Прев.). Може ли ова-кав *ѡар груди* зауставити тучу између два мушкарца? (Инт.). Борила [се] с *ѡаром силиконских груди* (В. Арсенијевић). Загледао се у *ѡири ѡара жен-ских груди* (Б. Љубеновић); уп. и: *десеѡак ѡари силиконских груди* (М. Оклопцић).

*ѡанѡалоне*), мада између њих нема битне разлике. Међутим, за квантификацију бројним придевом (или збирним бројем) ова је подела мање-више ирелевантна.



Међутим, ни овде немамо уобичајену и очекивану вредност лексеме *ѓар*, јер се не броје *дојке*, већ *груди* (као својеврсни еуфемизам за женске дојке, а не за једну дојку), што значи да у прва три примера имамо *једне*, а у Љубеновићевом *ѓроје груди*.

**2.2.2.** На основу свега реченог претпостављамо да и у другим заведоченим примерима *ѓар* има нумеричку вредност '1'.

Ако се ради о једном предмету, делу тела и др., онда се, као и у другим случајевима, употребљава сама лексема *ѓар* или је квантификација прецизирана додавањем броја *један*:

*један ѓар чистиѓ гаћа* (Б. Љубеновић), *гаће (један ѓар)* (Киш);

*ѓар маказа* (Инт.), *ѓар зарђалих маказа* (Прев.);

Продао је 1929. године први *ѓар наочара* за сунце (Пол.), *ѓар гњурачких наочари* (Црњански), *један ѓар наочари* (И.), *два ѓара наочара* (Инт.);

*ѓар панталона* (Киш), *ѓар сивих ѓаниѓалона* (Скробоња–Нешић), *један ѓар црних панталона* (Пол.); *ѓар фармерки* (Д. Новачић), *ѓар нових фармерки* (Љ. Анђелковић), преко *ѓара Арманијевих фармерки* (В. В. Кол); *ѓар хулахойки* (Прев.); *пар чакшира* (И.).

При прецизној квантификацији количина већих од *један* основни број је обавезан:

*два ѓара гаћа* (М. Мајић, М. Ђурђевић, Д. Јекнић, Р. Кузмановић), *два ѓара куѓаћих гаћа* (В. Булић), *два пара ѓлаѓнених гаћа* (Р. Кузмановић), *ѓри ѓара ѓалеѓових гаћа* (Мирј. Јовановић), *чеѓири ѓара гаћа* (Нушић), *шеѓи ѓари гаћа* (М. Ђурђевић), *десеѓ ѓари гаћа* (Пол.); *ѓар гаћица* (ЕК), *ѓио ѓари гаћица* (В. Кеѓмановић, С. Ковачевић),<sup>14</sup> *ѓри ѓара боксериѓа* (Инт.);

*35 ѓари димиѓа и шалвара* (ЕК);

*два ѓара клеѓиѓа* (Инт.), *два ѓара клијеѓиѓа* (И.);

*607 пари лисиѓа* (Пол.);

*два ѓара маказа* за живиѓу (Инт.);

*два пара наочара* (Ј. Аћин, С. Лебедински, Д. Ћосић), *три пара наочара* (Капор, Д. Ћосић), *са ѓри ѓара дебелих наочара* (Пол.), *чеѓири ѓара наочара* (Гаталиѓа), *200 пари наочара* (Пол.);

*два ѓара ѓаниѓалона* (Капор, Пол., З. Стојановић)<sup>15</sup>, *Саѓијем ... једне ѓаниѓалоне ... у ствари два ѓара* (Д. Радовић), *ѓеѓи ѓари панта-*

<sup>14</sup> На једном сајту налази се оглас у којем, између осталог, пише „Паковање од 2 ѓара гаћиѓа“ и „Паковање од 3 ѓара гаћиѓа“, а на слици изнад текста су двоје гаћиѓе у првом, а троје у другом случају. На другој једној страници интернета читамо понуду: „Три ѓара ѓаниѓалона за бебе девојѓиѓе“, док су на слици изнад тога троје панталоне.

<sup>15</sup> „Разумем да је купила двоје панталоне, али размишљањем како би два пара панталона било, у ствари, четворе панталоне“ (РТС, емисиѓа „Српски на српском“,

лона (Инт.), *шестѝ ѝари панталона* (Прев.), *стѝо ѝари панталона* (Пол.), *стѝо хиљада ѝари панталона* (ЕК); *ѝри ѝара фармерица* (Ћ. Балашевић), *100 пари фармерица* (Пол.); *два ѝара фармерки* (М. Б. Мојсиловић), *ѝридесетѝ ѝари фармерки* (И.), *ѝетѝ ѝари фармерки* (Инт.), *седам ѝари фармерки* (Пол.); *два ѝара ребрасѝиѝ хеланки* (Инт.); *са два ѝара најлон хулахоѝки* (М. Б. Мојсиловић); *два ѝара чакшира* (Р. Петровић), *два ѝара вашиѝ чакшира* (Д. Ћосић), *чакшире чојане, осам ѝари* (Пекић);  
*од два ѝара саоница* (С. Слапшак);  
*ѝри ѝара усѝа* (Павић).<sup>16</sup>

Претпостављамо да исту нумеричку вредност имамо и у следећим примерима: *два пара закључаниѝ вратиѝа* (Прев.), *два ѝара клизних вратиѝа* (Инт.), *два ѝара ѝреклойниѝ вратиѝа* (И.), *витрина са два ѝара квадранѝних вратиѝа* [= двоја двокрилна врата?] (Великић);

*два пара кочија* (С. Слапшак).

Примери типа: *пар гусала* (Инт.), *два ѝара ѝрогласниѝ гајди* (И.), *ѝри ѝара гајди* (Википедија) показују да овај начин квантификације почиње да се шири и на разне друге предмете, код којих нема изразите парности делова (опет са бројном вредношћу '1').

**2.2.3.** Ипак, постоје примери, истина ретки, у којима *ѝар* има бројну вредност '2', као што се броје наспрамна врата аутомобила, која су једноделна:

Fiat 500e ће добити и *пар врата* више (Инт.). Овај ауто има *један ѝар вратиѝа* више (И.). Модели *са два ѝара вратиѝа* и поклопцем пртљажника, добиће и нове фелне (И.). Dacia ... *са ... два ѝара вратиѝа* (И.).

Уп. и: *ѝар боксерица* (2 комада) (Инт.), *Маказе* за шишање оваца... У паковању је *ѝар* (два комада) (И.).<sup>17</sup>

**2.3.** На основу наведених примера долазимо до закључка да *ѝар* као квантификатор има у истој категорији именица (pluralia tantum) две различите нумеричке вредности<sup>18</sup>, па тако једним говорницима српског језика синтагма *ѝар ѝанѝѝалона* значи 'једне панталоне', а другима – преузето са интернета).

<sup>16</sup> Уп. и: *десетѝѝѝ ѝари женски гађа* (М. Булатовић); *неколико ѝари сложениѝ гађица* (И. Токин); *неколико ѝари фармерки* (Капор); *Испробавала [би] на десетѝѝѝне ѝари наочара за сунце* (Мар. Јовановић).

<sup>17</sup> Оглашивачи су додали у загради „два комада“ и тиме отклонили сваку сумњу у то колико боксерица, одн. маказа продају. Узред, примећујемо да је у сва три наведена примера *ѝар* употребљен без основног броја, што можда није случајно.

<sup>18</sup> И бројни придеви могу имати двојаку нумеричку вредност, али у различитим категоријама: '2' кад се броје парни предмети или делови тела (нпр. *двоје чарѝе, четѝворе уши*), а '1' кад се броје истоврсне групе људи (нпр. *двоји свирачи*) или денотати именица pluralia tantum (нпр. *двоје ѝанѝѝалоне*).

’двоје панталоне’<sup>19</sup>. Додатни проблем представља чињеница да лексема *пар* има, као што је већ поменуто, и прилошко значење неодређене мање количине. Тако слушалац или читалац не може (или бар не може увек) бити сигуран у то о колико се тачно предмета или делова тела ради, као што није сасвим јасно колико кола (двоја или неколика?) имамо у примеру: *Раскрсницу је блокирало њар њосиранце њаркираних кола* (Прев.).

Због свега наведеног за аутора је овакав вид квантификације споран, што, наравно, ни најмање неће утицати на промену језичке праксе. Остаје му, стога, само могућност да се сложи с препоруком аутора „Нормативне граматике српског језика“: „Умјесто *њар њанџалона* и сл. препоручује се да се каже *једне њанџалоне* и сл. Умјесто *два њара њанџалона, њеџ њари њанџалона* и сл. боље је и јасније рећи *њеџ њанџалона, двоје њанџалоне* (рјеђе *њеџоре њанџалоне*) итд.“ (Пипер, Клајн 2015: 145), с тим што би он обрнуо места синтаagmaма *њеџ њанџалона* и *њеџоре њанџалоне*.

### 3. ЗАКЉУЧАК

На основу свега изнетог, могу се установити три модела квантификације лексемом *њар* као речју с нумеричким значењем:

а) врло продуктиван модел квантификације парних појмова типа *два њара циџела*, с нумеричком вредношћу ’2’;

б) релативно непродуктиван и лексички врло ограничен модел квантификације сложених целина састављених од двају посебних, несиметричних, неистоимених предмета типа *два њара веша*, с нумеричком вредношћу ’1’;

в) експанзиван, лексички ограничен и унеколико (или умногome?) споран модел квантификације онога што значе именице *pluralia tantum* типа *њар маказа, два њара њанџалона*, најчешће с нумеричком вредношћу ’1’, ретко ’2’.

#### *Циџирана лиџераџура*

Николић, Мирослав. „Како се у српском језику броји оно што значе именице *pluralia tantum*?“. *Наш језик* LIII/1 (2022), 1–19.

[Nikolić, Miroslav. „Kako se u srpskom jeziku broji ono što znače imenice pluralia tantum?“. *Naš jezik* LIII/1 (2022), 1–19]

Пипер Предраг, Ивана Антонић, Владислава Ружић, Срето Танасић, Људмила Поповић, Бранко Тошовић. *Синџакса савременог српског језика. Просџа*

<sup>19</sup> Уп. мишљење извесне „магистре“, која на сајту *ana.rs* каже: „Ја не бих одобрила то пар гаџица, пар фармерки, као што никоме није логично да каже *њар наочара* мислеџи *једне наочаре*. Пар гаџица су мени двоје гаџице.“

- реченица* (у редакцији Милке Ивић). Београд: Институт за српски језик САНУ: Београдска књига – Нови Сад: Матица српска, 2005.
- [PIPER, Predrag, Ivana Antonić, Vladislava Ružić, Sreto Tanasić, Ljudmila Popović, Branko Tošović. *Sintaksa savremenog srpskog jezika. Prosta rečenica* (у редакцији Милке Ивић). Београд: Institut za srpski jezik SANU: Beogradska knjiga – Novi Sad: Matica srpska, 2005]
- ПИПЕР, Предраг. „Српски језик“. У: Вјара Малџијева, Зузана Тополинска, Маја Ђукановић и Предраг Пипер (ур.). *Јужнословенски језици: грамаћичке сџруктуруе и функције*. Београд: Београдска књига, 2009: стр. 379–552.
- [PIPER, Predrag. „Srpski jezik“. У: Vjara Maldžijeva, Zuzana Topolinjska, Maja Đukanović i Predrag Piper (ур.). *Južnoslovenski jezici: gramatičke strukture i funkcije*. Beograd: Beogradska knjiga, 2009: str. 379–552]
- ПИПЕР, Предраг, Иван Клајн. *Нормативна грамаћика српског језика (Ијекавско издање, измењено и допуњено)*. Нови Сад: Матица српска, 2015.
- [PIPER, Predrag, Ivan Klajn. *Normativna gramatika srpskog jezika (Ijekavsko izdanje, izmijenjeno i dopunjeno)*. Novi Sad: Matica srpska, 2015]

\*

- STEFANOVIĆ, Aleksandar. „Kvantifikacija imenica pluralia tantum“. У: Ismail Palić (ур.). *Sarajevski filološki susreti II: Zbornik radova (knj. I)*. Sarajevo: Bosansko filološko društvo, 2014: str. 54–67.

Мирослав Б. Николич  
Белградский университет  
Филологический факультет  
Кафедра сербского языка с южнославянскими языками

## ЛЕКСЕМА *ПАР* КАК КВАНТИФИКАТОР В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

### Резюме

В статье приводятся многочисленные примеры (большинство примеров из современной сербской литературы) квантификации с помощью лексемы *пар*, употребленной в нумеративном значении. Устанавливаются три модели квантификации и два числовых значения данной лексемы:

а) весьма продуктивная модель квантификации парных понятий типа *два пара ципела* (две пары ботинок) с числовым значением «2»;

б) относительно непродуктивная и лексически весьма ограниченная модель квантификации сложного целого, составленного из двух отдельных, асимметрических неоднородных предметов типа *два пара веша* (две пары белья) с числовым значением «1»;

в) расширяющаяся, лексически ограниченная и в определенной мере спорная модель квантификации того, что обозначается существительными *pluralia tantum* типа *пар маказа*, *два пара панталона* (пара ножниц, две пары брюк), чаще всего с числовым значением «1», реже «2».

*Ключевые слова:* сербский литературный язык, лексема *пар*.

Miroslav B. Nikolić  
University of Belgrade  
Faculty of Philology  
Department of Serbian Language with South Slavic Languages

LEXEME *PAR* AS A QUANTIFIER IN THE SERBIAN LANGUAGE

S u m m a r y

All things considered, we can establish three models of quantification with the lexeme *par* as a word with numerical meaning:

a) a very productive model of quantification of dual concepts such as: *два њара ципела* ('two pairs of shoes'), with the numerical value of '2';

b) a relatively unproductive and lexically very limited model of quantification of complex units made up of two separate, unsymmetrical, non-cognate objects, such as: *два њара веша* ('two pairs of laundry'), with the numerical value of '1';

в) expansive, lexically limited and slightly (or very?) controversial model of quantification of the meaning of pluralia tantum nouns, such as: *њар маказа* ('a pair of scissors'), *два њара њанијалона* ('two pairs of trousers'), mostly with the numerical value of '1', rarely '2'.

*Keywords:* Serbian literary language, quantification, lexeme *par* ('pair').